

BACHELOROPPGAVE

Arbeidet mot mobbing i skolen

Utarbeidet av:

Malin Aanes Andersen

Studium:

Grunnskolelærerutdanning 1-7, 2012

Innlevert:

Vår 2015

Innholdsfortegnelse

1.0	Innledning.....	1
1.1	Begrunnelse for valg av tema.....	1
1.2	Temaet relevans.....	1
1.3	Oppbygging av oppgaven.....	2
2.0	Situasjonsbeskrivelse/Case.....	2
3.0	Problemstilling og mål for arbeidet.....	3
3.1	Mål for arbeidet.....	4
4.0	Teori.....	5
4.1	Hva er mobbing.....	5
4.2	Forebygge, avdekke og stoppe mobbing i skolen.....	6
4.3	Foresatte.....	9
4.4	Antimobbeprogram.....	9
4.5	Zippys venner.....	10
5.0	Valg av metode.....	11
5.1	Metodisk tilnærming.....	11
5.1.1	Aksjonslæring som metode.....	13
5.1.2	Intervju som metode.....	13
5.1.3	Observasjon som metode.....	14
5.2	Utvalg.....	15
5.2.1	Informantene.....	16
5.3	Observasjon av Zippys Venner.....	17
5.4	Intervjuene og forskningsspørsmålene.....	17
5.4.1	Transkribering.....	19
6.0	Mine funn/Drøfting.....	19
6.1	Intervju med rektor og en lærer.....	19
6.1.1	Forskningsspørsmål nr. 1.....	20
6.1.2	Forskningsspørsmål nr. 2.....	21
6.1.3	Forskningsspørsmål nr. 3.....	21
6.1.4	Forskningsspørsmål nr. 4.....	24
6.2	Intervju med lærer i Zippys venner.....	25
6.2.1	Forskningsspørsmål nr. 1.....	26
6.2.2	Forskningsspørsmål nr. 2.....	26
6.2.3	Forskningsspørsmål nr. 3.....	27
6.2.4	Forskningsspørsmål nr. 4.....	28
7.0	Oppsummering.....	29

Litteraturliste.....	31
Vedlegg.....	34

1.0 Innledning

"Elever som opplever å bli utsatt for mobbing, vold, rasisme eller ulike former for diskriminering, skal kunne stole på at skolen tar problemene deres på alvor. Skolen skal, eventuelt i samarbeid med andre myndigheter, iverksette nødvendige tiltak for å stanse slik atferd." (regjeringen.no, udat.).

I denne forskningsoppgaven vil jeg undersøke hvordan en utvalgt skole arbeider med temaet mobbing. Sentrale spørsmål i denne prosessen er hvordan denne skolen arbeider forebyggende, avdekker mobbing og til slutt hvordan skolen arbeider for å stoppe mobbing.

1.1 Begrunnelse for valg av tema

Jeg ser på temaet mobbing som et viktig, alvorlig og interessant tema. Som fremtidig lærer ønsker jeg at mine elever skal ha det bra, være motiverte, åpne for læring og føle trygghet på skolen. Det er mange faktorer som spiller inn for å oppnå dette. God klasseledelse, gode relasjoner, godt skole – hjem samarbeid og godt klassemiljø, men kompetanse om mobbing blir også en sentral faktor.

Grunnen til at jeg har valgt å forske på temaet mobbing er fordi jeg ønsker mere kompetanse på dette feltet. Det har i det siste året vært veldig stort fokus på dette temaet i media, og det er skremmende hvor store konsekvenser det kan komme ut av mobbesituasjoner. Ved å fokusere på temaet i skolen har jeg troen på at elevene ser hvilke konsekvenser som kan forekomme ved mobbing. Det er derfor viktig for meg som lærerstudent å tilegne meg god kunnskap for å arbeide bevisst og forebyggende mot mobbing.

1.2 Temaet relevans

Det ble i 1982 satt fokus på forebygging mot mobbing i Norge og internasjonalt da det kom frem at ungdommer som hadde blitt utsatt for mobbing valgte å ta sitt eget liv (Læringsmiljøsenderet, universitetet i Stavanger, 2014). Temaet har i den seneste tiden også

fått stor oppmerksomhet i media, hvor vi kan lese om skrekkeksempler på konsekvenser av mobbing som ikke blir stoppet i tide.

På regjeringen sine nettsider finner vi opplæringsloven. Her finner vi blant annet paragrafer i forhold til det psykososiale miljøet på skolen. Det overordnede kravet i § 9a – 1 er et kort og direkte krav: "*Alle elever i grunnskolar og vidaregåande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring.*" (Opplæringsloven § 9a – 1 generelle krav). Mobbing fører til det motsatte av denne rettigheten. Det er derfor viktig at skoler jobber systematisk for at elevene skal føle trygghet og trivsel på skolen. Vi kan se at §9a – 3 første ledd er en god fortsettelse på det overordnede kravet: "*Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør.*" (Opplæringsloven § 9a – 3 første ledd)

Det er obligatorisk å gå på grunnskole i Norge og elevene har i liten grad frihet til å velge miljøet i skoletiden selv, det er da spesielt viktig at vi som voksen- og trygghetspersoner jobber bevisst i retningen av et godt og trygt skolemiljø. Det er samfunnet sitt ansvar sammen at elevene ser på skolegangen som positiv og lærerik (Regjeringen.no, udat.).

1.3 Oppbygging av oppgaven

Oppgaven min er delt inn i fem hoveddeler, samt innledning og oppsummering. Hoveddelene består av situasjonsbeskrivelse, problemstilling, teori som er relevant for min forskning, metode, funn og drøfting. I oppsummeringen drar jeg sammen de røde trående og bekrefter eller avkrefter om jeg har fått besvart min problemstilling, samt nevner de tankene og spørsmålene jeg sitter igjen med etter denne forskningsprosessen.

2.0 Situasjonsbeskrivelse/Case

I forbindelse med en tidligere praksisperiode ved en barneskole ble interessen for denne skolens skolekultur økende. I en god samtale med rektor fikk jeg vite om verdier og mål skolen jobbet for, som blant annet er aksept, tillit, trygghet og krav. Rektor hadde på forhånd funnet frem dokumenter om dette som jeg fikk se på under samtalen. Jeg fikk inntrykk av at

det var stort fokus på at alle med tilknytning til skolen skulle føle seg sett og ivaretatt. Relasjonskompetansen lå høyt på lista og for å oppnå god relasjonskompetanse skulle det knyttes opp mot dialog, refleksjon og samtaler med medarbeidere, foresatte og elever. Rektor kunne også fortelle at elevene ved skolen blir gjort oppmerksomme på at alle på skolene har like stor betydning i fellesskapet og skal oppleve likeverd og aksept. Voksne og elever skal møtes med respekt uansett stilling, kulturforskjell, diagnose eller andre utfordringer, og elevene skal kunne gå til en voksen uansett stilling, om det skulle være noe. Rektor nevnte også et skoleprogram som skolens første og andre trinn nylig hadde begynt å prøve ut, Zippys venner. Zippys venner er i hovedsak ikke et antimobbe program. Programmet går ut på å lære elevene å sette ord på følelsene sine, lage seg gode strategier for å overvinne negative følelser og det å forstå følelser. Dette kan igjen virke forebyggende for mobbing.

Jeg gjennomførte praksisen min på andretrinn. Dette er et trinn med 50 elever og hele trinnet er samlet i et stort og åpent klasserom. Det er en god blanding av ulike personligheter og flere elever med spesielle behov eller andre utfordringer. I alt var de fire kontaktlærere på trinnet pluss assistenter og spesialpedagoger. Elevene med spesielle behov og utfordringer ble akseptert som de var og inkludert i både arbeidsoppgaver, plikter og lek. Som nevnt var dette trinnets klasserom åpent. Derfor var det viktig med respekt for andre klasser også slik at det ikke ble støy og forstyrrelser i undervisningene. Det var flott å se at den teoretiske informasjonen som kom fra rektor gjenspeilet seg i det som foregikk i praksis.

Jeg har en tanke om at evnene til empati, respekt, anerkjennelse og trygghet er noen av de mange forebyggende faktorer mot mobbing. Etter å ha sett at denne skolen jobber for å oppnå disse tingene, er interessen av å finne ut hvordan skolen forholder seg til temaet mobbing og det å gå litt dypere inn i skoleprosjektet Zippys venner blitt stor.

3.0 Problemstilling og mål for arbeidet

Et godt læringsmiljø på skolen er med på det forebyggende arbeidet mot mobbing. Et godt læringsmiljø er ifølge utdanningsdirektoratet bygd opp av klasseledelse, elevrelasjoner, skole – hjem samarbeid og god organisasjon og ledelse. Det å forholde seg til mobbing og løse en mobbesak må øves på slik at en er forberedt når det oppstår. Det er rektors ansvar å passe på

at det blir gjort, samt å ta del i prosessen for å stoppe mobbingen når skaden allerede har skjedd. Respekt er et sentralt ord i denne prosessen. Ikke bare ovenfor den som er blitt et offer for mobbing, men også for den som mobber og foresatte til begge parter (Udir, utad.).

Jeg vil med dette i baktankene se på hvordan rektor og en pedagog bevisst jobber for å forebygge, oppdage og stoppe mobbing. Samt hvordan Zippys venner blir brukt i skolen. På bakgrunn av dette ble følgende problemstilling utarbeidet:

Hvordan jobber en utvalgt barneskole bevisst for å forebygge, oppdage og stoppe mobbing? – Spørsmålet besvares med overordnet vekt på skoleprogrammet Zippys venner.

3.1 Mål for arbeidet

Målet med denne oppgaven er å styrke min kompetanse om mobbing, samt håndtering av temaet. Det står i opplæringsloven § 9a – 3 at du som ansatt ved en skole er pliktig til å handle om det oppstår mobbing eller mistanke.

"Dersom nokon som er tilsett ved skolen, får kunnskap eller mistanke om at ein elev blir utsett for krenkjande ord eller handlingar som mobbing, diskriminering, vald eller rasisme, skal vedkommande snarast undersøkje saka og varsle skoleleiinga, og dersom det er nødvendig og mogleg, sjølv gripe direkte inn." (Opplæringsloven § 9a – 3 andre ledd)

Jeg har også et ønske om at min oppgave skal være med på å sette fokus på dette alvorlige temaet. Med hjelp av min forskningsoppgave håper jeg at andre lærerstudenter kan bli tryggere på temaet samt skoler kan bruke mine funn som ett «friskt pust» i arbeidet mot mobbing.

4.0 Teori

I dette kapittelet skal jeg se nærmere på teori som omfatter mobbing, hvordan skoler kan arbeide i retning av en mobbefri skole, hva antimobbeprogram er og hovedtrekkene til skoleprosjektet Zippys venner.

4.1 Hva er mobbing

Erling Roland er utdannet lærer og har doktorgrad i pedagogikk og er kjent for å skrive om og holde kurs om temaer som mobbing. En av bøkene han har skrevet heter Mobbingens psykologi og i denne boken finner vi blant annet Rolands definisjon av mobbing:

"Mobbing er fysiske eller sosiale negative handlinger, som utføres gjentatte ganger over tid av en person eller flere sammen, og som rettes mot en som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjonen" (Roland, 2014, s. 25).

Alberti-Espenes (2012) beskriver en definisjon av Dan Olweus som omhandler de samme faktorene som Rolands definisjon:

*" - Negativ eller ondsinnet handling
- Som gjentas over tid
- I et forhold som er preget av ubalanse i styrkeforholdet mellom partene; den som blir utsatt har vanskelig for å forsvare seg."* (Alberti-Espenes, 2012. s. 21).

Noen har misforstått hva mobbing egentlig er og tror det er en konflikt mellom to eller flere individer. Mobbing er et overgrep som ikke skal løses, men stoppes. Det er viktig å få frem at den som utfører mobbing er en overgriper. Det å bruke et så sterkt ord som ofte assosieres med grusomme ting som seksuelle overgrep viser alvoret i mobbingen og at den som mobber faktisk er en kriminell (Alberti-Espenes 2012).

Mobbing utføres i flere former. Vi har fysiske mobbing, verbal mobbing og «skjult» mobbing (ofte indirekte mobbing). Fysisk mobbing kan man se i form av for eksempel slag, spark, lugging, ødeleggelse av offerets eiendeler som klær, sekk og bøker. Den verbale mobbingen er den som forekommer oftest i form av blant annet stygge kommentarer, ryktespredning, ondsinnet erting og negative slengnavn. Den «skjulte» mobbingen kan være handlinger som utfrysning, gi aksept for så å trekke det tilbake, ta avstand og nekte tilhørighet. Den fysiske mobbingen kan være enklere å oppdage ettersom handlingene og resultatet av handlingene er synlige. Den verbale kan være vanskeligere å oppdage ettersom det ikke trekker til seg mye oppmerksomhet. Indirekte mobbing er en mer skjult måte å mobbe på. Den er ofte veldig utspekulert og trekker til seg lite oppmerksomhet (Læringsmiljøsenderet.uis.no, 2014).

4.2 Forebygge, avdekke og stoppe mobbing i skolen

Utdanningsdirektoratet har utarbeidet et arbeidshefte om å forebygge, avdekke og håndtere mobbing i skolen. Dette arbeidshefte inneholder teori om temaet og enkle tips som kan brukes som retningslinje i arbeidet mot mobbing. I følge utdanningsdirektoratet er det viktig med et langsiktig systematisk arbeid med læringsmiljøet for å forebygge mobbing i skolen, samt å håndtere mobbing. Gode elevrelasjoner er blant de viktige faktorene i det forebyggende arbeidet og under dette punktet kommer det tydelig frem at elevene skal føle trygghet i klassen og på skolen. I arbeidet med å avdekke mobbing har utdanningsdirektoratet laget forslag til aktiviteter som kan være til stor hjelp. Aktivitetene går ut på; kartlegging, observasjon, anonyme spørreundersøkelser/elevundersøkelser, være synlige i elevenes «fritid» som friminutter, snakke om temaet i samtaletimer/møter med både elever og foresatte. Elever og/eller foresatte som kommer med meldinger om mobbing skal alltid tas på alvor. Er det mistanke om mobbing skal dette følges intenst over tid, observere elevene og samtale med elever og foresatte (Udir, 2011).

Utdanningsdirektoratet har også her noen punkt en burde følge når en skal stoppe mobbingen; Finne informasjon gjennom observasjon og undersøkelse, samtale med offeret, samtale med offerets foresatte, samtale med mobber (i tilfeller med flere mobbere, skal samtalene være med én av gangen), samtale med mobbers foresatte, rektor kommer med eventuelle enkeltvedtak, straff/sanksjon om nødvendig (dette burde dokumenteres), oppfølging av saken

og om det skulle være nødvendig skal en søke hjelp og/eller råd av ressurspersoner i kommunen (Udir, 2011).

"Alle elever har rett til et godt og inkluderende læringsmiljø. Med "læringsmiljø" mener vi de samlede kulturelle, relasjonelle og fysiske forholdene på skolen som har betydning for elevenes læring, helse og trivsel."(Udir, udat.)

Et godt læringsmiljø har en stor plass i det forebyggende arbeidet mot mobbing og det er noe alle elever i skolen har krav på. Som vi ser i utdraget fra utdanningsdirektoratet ligger et godt læringsmiljø sentralt for blant annet elevenes trivsel på skolen. Det vil si at et godt læringsmiljø forebygger mobbing i skolen, men om det allerede er oppstått en mobbesituasjon blir den utsatte fratatt sin rett til et godt læringsmiljø. Dette kan gå ut over mer enn elevens trivsel, men også elevens mulighet for videre læring og god helse.

Det er fire hovedpunkter som er avgjørende for et godt læringsmiljøet; god klasseledelse, gode elevrelasjoner, tydelig ledelse og et godt samarbeid mellom skole og hjem (Udir, udat.). Klarer man å skape harmoni med de fire hovedpunktene vil gevinsten bli positive læringsmiljø samtidig som grad av mobbing vil synke

Gjennom en forskning utført av Roland og Galloway kommer det frem at det er sammenheng mellom klasseledelse, det sosiale mønsteret blant elevene og mobbing. Gjennom spørreundersøkelser hvor elevene skal vurdere klasseledelse og lærerne vurdere det sosiale mønsteret kommer det frem at god klasseledelse og god struktur kan være forebyggende mot mobbing. Roland mener også at det å være en autoritativ klasseleder har positiv innvirkning på arbeidet mot mobbing. Som autoritativ lærer er du både omsorgsfull, proaktiv og en tydelig leder som setter standard. På denne måten kan læreren skape en positiv struktur i klassen og forhindre at de potensielle plagerne mobber andre, da de vet at den type oppførsel er uakseptabelt og ikke holder til dine forventninger og den standard du har satt i klassen (Roland, 2014).

Om det er avdekket mobbing er det viktig å handle raskt. Det er vår plikt som lærere å bidra i kampen om å bekjempe mobbing og jo lengere en mobbesituasjon får pågå, desto vanskeligere er det å få en mobbefri skole og desto verre konsekvenser kan det bli for den som blir mobbet. Som lærer er det viktig å møte alle parter i en mobbesak med respekt, alle elevene som er involverte og deres foresatte. Elever som blir utsatt for mobbing skal møtes med tydelighet og føle trygghet. Mobberne skal oppleve at læreren er klart imot slik atferd og forventer endring (Udir, 2011).

Utdanningsdirektoratet har ansvar for at skolene skal gjennomføre en elevundersøkelse fra 5. skoletrinn til og med videregående skole. Denne elevundersøkelsen er ikke obligatorisk før på 7. skoletrinn og skal være et verktøy for lærere og rektor for å skape et bedre miljø på skolen. Undersøkelsen går ut på at elevene skal svare på spørsmål ang trivsel og læring. På denne måten kan det komme frem hva som må gjøres for at situasjonen skal bli bedre og det kan komme klarere frem for lærere og rektor hvilke tiltak som må prioriteres for å oppnå høy trivsel og god læring (Udir, udat.). I motsetning til utdanningsdirektoratet sin elevundersøkelse som er anonym mener professor Erling Roland at disse ikke gir gode nok svar på hvem som er utsatt og hvem som er mobbere. I gjennom den ikke-anonyme elevundersøkelsen skal elevene svare på spørsmål som omhandler blant annet om de vet av noen som blir mobbet, hvem det er og om de selv er mobbere (Bøe, 2014. nrk.no).

"Elevene blir spurt om de blir mobbet og om de mobber andre. I tillegg blir de spurt om hvem som mobber og hvem som blir utsatt for mobbing. Da får en mange opplysninger som gjør at en klarer å finne ut hvem som mobbes og hvem som mobber. Det må en faktisk vite for å kunne stoppe det." (Roland, i Bøe. 2014. nrk.no)

4.3 Foresatte

"Dersom foreldrene og lærerne formidler de samme positive forventningene til elevene, blir det lettere for alle parter. Skolen og hjemmet må nærme seg hverandre og snakke samme språk. Når elevene opplever at de voksne setter de samme grensene for mobbing og asosial atferd, vil dette i seg selv virke forebyggende." (udir.no, 2011.)

Det er viktig at de foresatte får en positiv opplevelse av foreldremøtene. Foreldremøtet er et felles samlingspunkt for de foresatte med barn på trinnet hvor der er rom for å skape kjennskap og relasjoner med andre foresatte og lærere. Det å snakke om temaer som leder opp til samarbeid og tillit er viktig for det forebyggende arbeidet. I forhold til temaet mobbing er det viktig at de foresatte får kjennskap til skolens mobbeprosedyre og er klar over at det er den som gjelder om mobbing skulle oppstå og at det blir lagt frem hvilke forventninger og grenser skolen har i forhold til positiv og negativ sosial atferd (sette en sosial standard) (Roland, 2014).

Mobbing kan bli oppdaget på ulike måter. I enkelte tilfeller gjennom offerets foresatte. Ved første kontakt er det viktig å opplyse om at saken blir tatt på alvor og skal følges opp. Det er viktig å ta del i informasjonen de foresatte sitter med, Mottaker av denne meldingen bør orientere seg om hva som har hendt og hvem som er involverte uten å utale seg om sitt syn. Når det gjelder mobberens foresatte er det i de fleste tilfeller skolen som kontakter dem. Foresatte reagerer ulikt på slike henvendelser, noen foresatte kan reagere med fortvilelse og fornektelse da det kan tenkes at ingen foresatte vil høre at deres barn plager andre (Roland, 2014).

4.4 Antimobbeprogram

Alberti-Espenes (2012) skriver et helt kapittel om antimobbeprogram i skolen hvor han både siterer og refererer til blant annet NIFU, Roland og Olweus. NIFU mener at læringsmiljøet er en sterkere faktor i kampen mot mobbing i skolen enn et antimobbeprogram er. De sier også at om et antimobbeprogram skal ha best mulig effekt, må forutsetningene for et godt læringsmiljø ikke være til stedet. Det vil si at om klassene har et godt læringsmiljø, vil ikke et slikt antimobbeprogram føre til den store endringen. Han tar også for seg de to antimobbeprogrammene Zero og Olweus. Disse er begge antimobbeprogram som brukes i

skolen. Programmene foregår på den måten at temaet blir tatt opp i jevnlig møter med elevene og foresatte, der det drøftes og det skal kjøres spørreundersøkelser. I Zero-programmet har elevene og klassestyrer en felles samtale på alt fra 10-45 minutter som kalles for «ukeslutt» her samles elevene i den siste timen de har sammen i uken. I løpet av hver «ukeslutt» skal de være innom temaet mobbing. Olweus-programmet inneholder elevaktiviteter som rollespill, video og samtaler hvor temaet mobbing skal være i fokus. Det handler i stor grad om å lære elevene om forebygging av mobbing og hvilke konsekvenser mobbing kan ha for både den som blir mobbet, mobberne og tilskuere.

4.5 Zippys venner

Zippys venner er et skoleprogram som omfatter 1. til 4. skoletrinn. I Norge blir programmet styrt av organisasjonen «Voksne for barn» som jobber for å forberede barn på eventuelle utfordringer og påkjenninger en kan møte på i gjennom livet. Programmet er delt inn i moduler med temaer som: Følelser, kommunikasjon, venner og uvenner, å takle konflikter, å takle forandringer og tap, og å mestre det sammen. Igjennom skoleprogrammet blir barna kjent med pinnedyret Zippy og hans venner. Elevene får gjennom fargerike bilder, tekst og høytlesing av lærer lagt frem en case der det oppstår utfordringer og problemer for disse vennene. Elevene skal selv prøve seg frem på å finne en løsning på disse utfordringene ved hjelp av å sette seg inn i karakterenes situasjon, som skal føre til at elevene deler erfaring og følelser (vfb.no, udat.).

Målet med Zippys venner er at barna skal lære seg å kjenne på og snakke om følelser, lære strategier for å håndtere problemer og utfordringer, samt å vise empati slik at de kan være til hjelp for andre. Gjennom forskning har det kommet frem at Zippys venner har positiv innvirkning på både klassemiljø, mestring, faglig fungering og mobbing. Solveig Holen med master innenfor selvmordsforebyggende arbeid har forsket på effekten av skoleprogrammet Zippys venner. På skoleprosjektets nettside ligger det noen utdrag fra Holens artikkel som er hentet fra forskning.no (vfb.no, udat.).

"- Lærerne rapporterer om bedre klassemiljø og bedre faglig fungering. De mener tendenser til mobbing er redusert. Det ser ut til at elever som har brukt Zippy-

programmet også blir mer aktivt støttesøkende, når de opplever problemer – de vet hva de kan gjøre når de blir lei seg eller opplever noe vanskelig sier Holen til forskning.no." (vfb.no, udat.)

Gjennom kurs får lærerne kunnskap om hvordan de skal snakke med elevene om følelser, konflikter, kriser og strategier for å mestre tunge livssituasjoner. De viser også til at Zippys venner styrker lærernes kompetanse innenfor kriser og andre tunge situasjoner (vfb.no, udat.).

5.0 Valg av metode

"I mye av samfunnsvitenskapen er det tradisjonelt å skille mellom kvantitative datainnsamlingsmetoder (tall og statistikk) og kvalitative (ord og tekster)" (Postholm & Jacobsen, 2013, s. 41)

I denne forskningsoppgaven vil metodene intervju og observasjon bli brukt for å oppnå aksjonsrettet arbeid. Både intervjuene og observasjonene vil være av den kvalitative metoden, som innebærer at datamaterialet jeg samler inn ikke vil være gunstig å måle. Intervjuene ligger under den kvalitative metoden siden jeg vil hente inn data fra noen få enkelt personer i motsetning til den kvantitative om å ville strekt seg over flere individer med mulighet for tall og statistikk. Jeg vil på denne måten få tak i meninger og tanker disse personene sitter med rundt temaet mobbing og mine informanter får mulighet til å utdype seg om nødvendig, forklare eller svare noe annet enn jeg ville forutsett. Observasjonene jeg skal gjøre vil gå ut på hva om skjer og hvordan ting blir gjort, ikke hvor hyppig noe forekommer eller hvem som gjør hva. Derfor vil heller ikke observasjonen min være gunstig å måle, som fører til at min observasjon også vil gå under den kvalitative metoden.

5.1 Metodisk tilnærming

"Ved teoribasert fenomenologi analyserer man fenomener (tanker, følelser, atferd) ut fra en teoretisk kontekst med på forhånd utarbeidete definisjoner av sentrale nøkkelbegreper. Valg av kontekst og definisjoner bestemmes av tema, problemstilling

eller hypoteser"(Malt, 2015. sml.snl.no)

Får å finne svar på min problemstilling bruker jeg i stor grad en fenomenologisk tilnærming hvor rektors og læreres tanker, forståelse, erfaringer og tolkninger gir grunnlaget til store deler av mitt funn. Løsningen av min problemstilling vil være vanskelig å måle, og har derfor valgt den kvalitative metoden for å gå etter tankene og meninger til lærerne. Forskningen skal være åpen i form av et intervju hvor de som blir intervjuet kan utdype svarene sine og begrunne dem om det trengs for å få bedre klarhet i resultatet.

Jeg vil også i praksis perioden være med i klasserommet for å observere undervisningsøkter hvor skoleprosjektet Zippys venner er temaet. Dette for å se hvordan læreren bruker skoleprosjektet, hvordan det blir utført i praksis og hvordan signaler elevene sender i forhold til interesse og forståelse til temaet. Observasjonen gjennomføres i håp av å få en bedre forståelse av hva Zippys venner er og for å se hvordan det fungerer i praksis. Jeg vil i tillegg til observasjonen gjennomføre et intervju med læreren som leder disse undervisningsøktene for å få informasjon om hva hun mener om prosjektet og om hun mener dette prosjektet har noe å si for antimobbing på skolen.

Ettersom min oppgave har kvalitativ datainnsamlingsmetode som grunnlag for innhenting av datamaterialer kan ikke funnet mitt generaliseres. Derfor vil validiteten i min oppgave bli knyttet opp til min tolkning av funnene. Intervjuene vil bli tatt opp og transkribert som gir meg muligheten til å gå grundig igjennom den informasjonen jeg får. Og jeg skal være inne på skolen å observere skoleprogrammet og får da muligheten til å observerer om det jeg ser stemmer over ens med informasjonen jeg får gjennom intervjuet. Ettersom jeg intervjuer både rektor og lærere og skal inn å observere undervisningsøktene der de har Zippys venner, vil min forskningsoppgave være valid etttersom jeg vil få svar på det jeg er ute etter i problemstillingen min.

I forkant av intervjuene utarbeider jeg intervjuguider som inneholder både forskningsspørsmål og intervju spørsmål med underspørsmål. På denne måten kan intervjuene bli gjennomført på senere tidspunkt av andre personer og fremdeles få svar som ligner ved å bruke de samme intervjuguidene. Dette gjør at oppgaven min har reliabilitet som vil si at den er troverdig.

5.1.1 Aksjonslæring som metode

Aksjonslæring handler ifølge Ravens (1084) blant annet om at en alene og i samarbeid med andre skal finne gode og funksjonelle måter å løse et problem på i organisasjonsmiljøer (Postholm & Jacobsen, 2013).

I denne oppgaven skal jeg se på hvordan én skole jobber med problemet mobbing. Ettersom temaet mitt er så stort og omfattende som det er, vil jeg ikke på den korte tiden innenfor skolen måle grad av mobbing, sette inn tiltak for så måle om det er positive resultater. Det jeg vil fokusere på er hvordan skolen arbeider aksjonsrettet for å få slutt på problemet. Jeg ser også på meg selv som et mulig "tiltak" i og med at jeg går inn til ledelsen og pedagoger på skolen og setter temaet mobbing i fokus. Min forskning kan også være til hjelp ved andre skoler som ikke har nok fokus på temaet og hente ideer og tips til hvordan en kan arbeide mot mobbing.

I følge utdanningsdirektoratet er læringsmiljøet viktig i kampen mot mobbing; *"Systematisk og langsiktig arbeid med læringsmiljøet er viktig for å forebygge og håndtere mobbing."* (Udir, udat.) Et godt læringsmiljø er bygd opp av de fire hovedpunktene organisasjon og ledelse, hjem-skole-samarbeid, elevrelasjoner og klasseledelse (Udir, udat.). Gjennom intervju med rektor og en pedagog på skolen vil jeg se på hvordan ledelsen og skolen arbeider bevisst mot mobbing, og om disse fire hovedpunktene blir nevnt i arbeidet mot mobbingen. Jeg vil også gjennom observasjon og intervju i tilknytning til skoleprosjektet skolen har tatt i bruk, se/høre om det skaper gode elevrelasjoner og minsker risiko for mobbing.

5.1.2 Intervju som metode

Ved å utføre individuelle intervju får de mulighet til å snakke ut i fra egne meninger uten at andre ser og dømmer dem. Ved individuelle intervjuer er det også viktig og informere om at intervjuet vil bli anonymisert, dette kan gjøre muligheten for ærlige svar sterkere. Alle de tre intervjuene kommer til å bli gjennomført ansikt-til-ansikt, dette for å gi mulighet for meg å observere reaksjon, kroppsspråk og ansiktsuttrykket til lærerne jeg intervjuer som kan føre til en bedre forståelse av svarene deres (Postholm & Jacobsen, 2013).

Intervju kan deles inn i tre forskjellige grader av struktur. Vi har strukturert intervju hvor de samme spørsmålene stilles til alle som deltar, og det er ingen uforutsigbare spørsmål. Her er fokuset kun på de spørsmålene om er utarbeidet på forhånd og det strukturerte intervjuet gir ikke rom for at de som intervjuer skal gå bort fra det temaet som er planlagt. I det halvstrukturerte intervjuet er det på forhånd utarbeidet noen spørsmål, men det gir rom for det uforutsigbare. En kan si man har en huskelapp å gå etter, men det er større rom for tilpassing og for å få informasjon som en på forhånd ikke hadde tenkt på. Til slutt har vi det ustrukturerte intervjuet som er et åpent intervju. Her er en ikke ute etter presise datamaterialer og det er ikke bestemt noen spørsmål på forhold. Datamaterialene fra et ustrukturert intervju kan dermed hentes inn ved hjelp av blant annet samtaler og observasjon (Postholm & Jacobsen, 2013). Jeg har i min forskningsoppgave valgt å gjennomføre tre halvstrukturerte intervjuer hvor jeg skal lage en intervjuguide som er tilpasset intervjuet med rektor, en som er tilpasset en hvilken som helst lærer, og en som er tilpasset læreren som leder skoleprogrammet Zippys venner. Intervjuguiden bruker jeg som en huskelapp for de temaene vi skal innom slik at jeg får svar på det jeg lurer på, men det er samtidig rom for informantene til å tilføye informasjon som jeg kanskje ikke har tenkt over på forhånd. På denne måten kan jeg få tak i mer relevant informasjon enn det mine spørsmål ville gitt om det skulle vært et strukturerte intervju, men samtidig ha nok struktur til å hente inn datamateriale som kan gi svar på min problemstilling.

Intervjuene kommer til å bli tatt opp på en båndopptaker. På denne måten har jeg som intervjuer mulighet til å konsentrere meg kun om dem jeg skal intervjuer og den informasjonen de kommer med i stedet for å skrive. I ettertid av intervjuene vil jeg høre på opptakene og skrive ned det muntlige intervjuet. Ved å ta opp de muntlige intervjuene kan jeg høre på dem flere ganger, noe som gir mulighet for å oppdage ting jeg ville oversett om jeg skulle skrevet ned alt under intervjuet (Postholm & Jacobsen, 2013).

5.1.3 Observasjon som metode

Observasjonen som vil bli gjennomført i min oppgave skal foregå på 2. skoletrinn i undervisningsøktene som handler om Zippys venner. Jeg skal være en fullstendig observatør som vil si at jeg ikke skal delta i øktene, men kun være til stede som «en flue på veggen». Funnene jeg oppdager igjennom observasjonene vil ikke være det som i størst grad svarer på

min problemstilling, men jeg skal bruke det til å knytte det opp mot og forsterke datamaterialet jeg samler inn gjennom intervju og teori.

Observasjon kan som intervju deles inn etter hvor strukturert det er. Den strukturerte observasjonen tar ofte utgangspunkt i faste kategorier som er planlagt på forhånd. Her er det konkrete ting en er på utkikk etter og brukes ofte i den kvantitative datainnsamlingsmetoden. Den åpne observasjonen er en kvalitativ datainnsamlingsmetode hvor det man er på utkikk etter ikke er tall og statistikk, men hendelser, ord og setninger. En vil på forhånd alltid ha noe gitt å fokusere på som et tema eller en problemstilling, men en har ikke laget seg faste kategorier som i det strukturerte (Postholm & Jacobsen, 2013).

Jeg bruker åpen observasjon i min oppgave. Jeg skal føre en slags loggbok og noterer ned hvordan jeg ser at Zippys venner fungerer i praksis, hvordan programmet er bygd opp, hva oppgavene går ut på, hvordan respons det kommer fra elevene i de gitte oppgavene og hvordan lærer jobber med Zippys venner. Her er det ikke muligheter for å gjøre mine observasjoner om til tall, og mitt fokus vil være rettet mot hva som skjer i disse undervisningsøktene. Selv om ikke min observasjon er av den mest strukturerte metoden skal det være struktur i notatene mine ved hjelp av tid og dato.

5.2 Utvalg

Da jeg fant ut at jeg ville legge størst vekt på intervju som metode for å løse problemstillingen min måtte jeg tenke gjennom hvem jeg skulle bruke som informanter. Etter en del tenking og tankeutveksling med min pedagogikk-lærer kom jeg frem til at det kunne være positivt for oppgaven min om jeg fikk et intervju med rektor for å samle inn datamateriale. På denne måten kunne jeg finne ut hvordan ledelsen på skolen forholder seg til temaet mobbing og hvilke kompetanser skoleleder har om det. Jeg ville også intervju en tilfeldig lærer som var ansatt ved skolen for å finne ut om den informasjonen jeg får fra rektor blir fulgt og fungerer i praksis på skolen og om læreren har kompetanse innenfor temaet. Den siste jeg valgte å intervju skulle være en lærer som underviser i skoleprogrammet Zippys venner. I det siste intervjuet vil ikke kompetansen til læreren stå i fokus, men hvilke tanker læreren har rundt skoleprogrammet. Jeg valgte å gå inn på andre trinnet for å finne informanter. Dette fordi

andre trinnet bruker Zippys venner i undervisningen så her kunne jeg finne både en lærer som underviser i det og en annen tilfeldig lærer på ett trinn hvor de har Zippys venner. For å finne informanter dro jeg til skolen og spurte rektor om han hadde noen få minutter. Jeg presenterte meg selv og fortalte at jeg var lærerstudent ved høyskolen i Nesna, skrev en bachelor oppgave om mobbing og ville ta utgangspunkt hans skole. Da jeg spurte om han kunne tenke seg å stille i et intervju med meg om temaet mobbing var han ikke vond å be. Vi avtalte tid og sted, og jeg fikk tillatelse til å gå på bygget og spørre flere lærere om de også kunne tenkt seg å hjelpe til. Både lærer i skoleprogrammet Zippys venner og en til lærer på andre trinn svart ja og vi avtalte tid og sted for intervjuene. Jeg og lærer for Zippys venner avtalte også at jeg kunne få komme i undervisningen og observere hvordan programmet fungerer i praksis.

5.2.1 Informantene

Informant 1 - Rektor ved skolen og enhetsleder for oppvekstsenter som består av denne barneskolen og to barnehager. Han tok lærerutdanning i slutten av 70-tallet og jobbet som lærer i fem år før han tok utdanning i spesialpedagogikk og IKT. Han tok etter dette en pause fra lærerrollen og begynte å jobbe med psykisk utviklingshemmede, før han i 1990 gikk over til å jobbe på kommunehuset som leder av den sosiale barnevernstjenesten. I 1997 fant han ut at det var på tide å gå tilbake til å jobbe i skolen og søkte derfor på en lærerstilling der. Etter to år som lærer ble han inspektør på skolen og jobbet som det frem til han ble rektor.

Informant 2 – Er utdannet adjunkt med norsk og spesialpedagogikk som hovedfag med noen ekstra studiepoeng i engelsk. Hun har jobbet på denne skolen i 17 år og jobber nå som lærer på andretrinnet.

Informant 3 – Er utdannet førskolelærer, men har tatt videreutdanning i blant annet spesialpedagogikk som gjør henne til adjunkt på småtrinnet. Dette fordi hun ønsket å arbeide mer målrettet og faglig enn det de kanskje gjør i barnehagen. Hun har jobbet som lærer siden 1998 og begynte på denne skolen i år 2000. Hun jobber i dag som lærer på andre trinnet og er den eneste læreren på trinnet som har Zippys venner.

5.3 Observasjon av Zippys Venner

Jeg tok kontakt med læreren som underviser i Zippys venner og fikk tillatelse til å være med inn i undervisningstimer og observert hvordan Zippys venner brukes i praksis. Noen av observasjonene ble gjennomført i forkant av intervjuet med læreren og noen i etterkant. Grunnen til at jeg ville observere litt i forkant var for å få muligheten til å danne noen egne tanker om programmet og for å få mulighet til å stille spørsmål om det jeg observerte i intervjuet. Etter intervjuet vil jeg fortsette å observere for å se om den informasjonen jeg fikk om programmet stemmer med det som skjer i undervisningsøktene.

5.4 Intervjuene og forskningsspørsmålene

Alle tre intervjuene ble gjennomført i informantenes arbeidstid, noe som førte til at de ble holdt på skolen. Intervjuet med rektor ble gjennomført en stund i forkant av de andre to, dette fordi jeg ville sette meg litt inn i hvordan skolen som organisasjon arbeidet mot mobbing før jeg intervjuet lærere. På denne måten hadde jeg litt bakgrunnskunnskap om skolens mobbeprosesser, holdning til temaet og kunne stille spørsmål til lærerne knyttet opp mot den informasjonen jeg fikk fra rektor. I intervjuet med rektor fikk jeg kopi av handlingsplanen skolen følger når det gjelder mobbing, det ikke-anonyme spørreskjemaet og resultatet av en spørreundersøkelse som nettopp ble kjørt på femte til syvende trinn, hvor deler av den går på akkurat dette med trivsel og mobbing.

Intervjuguidene var laget for et halvstrukturert intervju som førte til at praten gikk ganske naturlig under gjennomføringen av intervjuene. Jeg fikk svar på forskningsspørsmålene mine ved hjelp av intervjuspørsmål, hvor mange ble besvart uten at jeg trengte å stille dem. Det kom frem informasjon som jeg ikke på forhånd hadde tenkt på, informantene fikk gå dypere inn på det de syntes var viktig og jeg fikk mulighet til å stille nye spørsmål for å forstå dem bedre. Alle intervjuene ble tatt opp ved hjelp av lydopptak. Dette gav meg muligheten til å kun konsentrere meg om dem, lytte og observere. I etterkant av intervjuene gikk jeg igjennom intervjuene samt transkriberte dem slik at jeg fikk en tekst utgave av dem også. Ved å transkribere intervjuene fikk jeg med meg små ting som jeg ikke gjorde under intervjuet, det gjør det lettere for meg å gå tilbake og hente informasjon inn og styrke oppgaven min.

Ettersom jeg var ute etter litt forskjellig informasjon i de tre intervjuene ble intervjuguidene litt forskjellige, men alle intervjuene startet og avsluttet likt. Jeg startet med en uformell del hvor informanten skulle fortelle litt om seg selv, hvem er du, hvilken utdanning har du, hvorfor valgte du å bli lærer og slikt. Som nevnt tidligere utformet jeg intervju spørsmål ut i fra forskningsspørsmålene som betyr at jeg ikke stilte forskningsspørsmålene til informantene, men jeg stilte intervju spørsmål for å finne svarene. Forskningsspørsmålene i intervjuguiden som jeg hadde laget til rektoren var:

- 1) Hvilken kompetanse har skoleleder om temaet mobbing?
- 2) Bli kunnskap og bevissthet rundt temaet satt i fokus hos de ansatte ved skolen?
- 3) Hvordan jobber skolen bevisst for å forebygge, oppdage og håndtere mobbing?
- 4) Hvilken betydning har samarbeidet med hjemmet for å forebygge, oppdage og håndtere mobbing?

Forskningsspørsmålene i intervjuguiden som var til en lærer var veldig like med ett par små endringer:

- 1) Hvilken kompetanse har pedagogen om temaet mobbing?
- 2) Bli kunnskap og bevissthet rundt temaet satt i fokus hos de ansatte ved skolen?
- 3) Hvordan jobber pedagogene på 2.trinnet ved skolen bevisst for å forebygge, oppdage og håndtere mobbing?
- 4) Hvilken betydning har samarbeidet med hjemmet for å forebygge, oppdage og håndtere mobbing?

Og til slutt forskningsspørsmålene til intervjuguiden som ble laget til intervjuet med lærer av Zippys venner:

- 1) Hva er Zippys venner?
- 2) Hvordan brukes Zippys venner?
- 3) Hvorfor brukes Zippys venner?
- 4) Hva mener denne pedagogen om Zippys venner?

5.4.1 Transkribering

Da intervjuene var gjennomført satt jeg igjen med en følelse av at det hadde vært tre gode intervju. Lærerne hadde satt av god tid til meg og alle intervjuene varte mellom 30 og 40 minutter. Jeg valgte å ikke sitte og skrive under selve intervjuene, noe som gav meg muligheten til å vise interesse for det lærerne hadde å si og jeg fikk følelsen av at intervjuene ble som samtaler mellom meg og informanten, men med noen faste rammer angående temaene vi skulle innom. Etterarbeidet med intervjuene var tidskrevende og tungt ettersom jeg valgte å ta dem opp for så å transkribere dem. Det vil si at jeg satte meg ned og hørte gjennom intervjuene samtidig som jeg skrev dem ned. Dette gjorde at det kom frem ting jeg hadde glemt og ikke lagt merke til under intervjuene og det blir lettere å gå tilbake å hente inn informasjon som jeg skal bruke senere i oppgaven i forbindelse med refleksjon og drøfting.

6.0 Mine funn/Drøfting

I dette kapittelet skal jeg gå inn på svarene jeg fikk i intervjuene min hver for seg, med utgangspunkt i forskningsspørsmålene. Intervjuet med rektor og lærer vil bli litt knyttet opp mot hverandre da jeg vil se på mulige forskjeller på de samme forskningsspørsmålene. Jeg vil også gå litt inn på de dokumentene jeg fikk utlevert av rektor under vårt intervju.

I gjennomgangen av intervjuet med lærer i Zippys venner vil jeg også trekke inn mine observasjoner av timene jeg har vært inne i gjennom bachelorpraksis.

6.1 Intervju med rektor og en lærer

Jeg har valgt å samle informasjonen fra skolens rektor og en lærer slik at jeg kan se om de har de samme synene og holdningene til temaet mobbing. Dette gir meg muligheten til å sette svarene opp mot hverandre og se om svarene jeg får fra læreren om hvordan skolen jobber for en mobbefri skole støtter svarene fra skoleleder og knytte inn teori. Som nevnt tidligere er ett par av forskningsspørsmålene til lærer og rektor formulert på forskjellige måter for å passe best mulig til hver enkelt informant utfra hvilken stilling de har i skolen.

6.1.1 Forsknings spørsmål nr. 1

Hvilken kompetanse har skoleleder om temaet mobbing? / Hvilken kompetanse har pedagogen om temaet mobbing?

Da jeg spurte informantene min om hva de ville legge i begrepet mobbing kom begge med en definisjon. Definisjonene de kom med var ganske like og begge gikk inn på at dette var noe som en sterkere part utsatte en svakere part som ikke var i stand til å forsvare seg. Både lærer og rektor understreker at dette må skje systematisk og over tid, noe som skiller mobbing fra annen plaging. Dette er rektors definisjon:

" En definisjon som er veldig grei, og som vi bruker på denne skolen nå for tiden er rett å slett det at det er gjentatte negative handlinger mot en person som ikke kan forsvare seg mot det. Det er negative handlinger/plaging som skjer over tid utført av en sterkere part, mot en svakere part som ikke kan forsvare seg."

Læreren definerer mobbing på en kort og konkret måte: *" I mobbing er det systematisk plaging og en mye sterkere part som plager en svakere."* Definisjonene som lærer og rektor kommer med er ikke ulik den definisjonen nevnt i teoridelen av Roland:

"Mobbing er fysiske eller sosiale negative handlinger, som utføres gjentatte ganger over tid av en person eller flere sammen, og som rettes mot en som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjonen" (Roland, 2014, s. 25).

Rektor forteller også at mobbing ikke er en konflikt, men ett overgrep. Selv om mange mobbesaker kan ha konflikter i seg, er ikke mekling mellom to parter svaret på å løse en mobbesak. Slik som Roland (2014) legger det frem kan mekling føre til at det anmodes for mobberen at det burde stanse mobbingen, men det skal gis klar beskjed om at dette ikke er akseptabelt og det skal stoppes.

6.1.2 Forskningsspørsmål nr. 2

Blir kunnskap og bevissthet rundt temaet satt i fokus i hos de ansatte ved skolen?

Da informantene fikk spørsmål om de hadde noen form for kurstilbud fikk jeg litt forskjellige svar. Rektor fokuserer på et kurs de nylig har vært på med professor Erling Roland om temaer som mobbing, men jeg får inntrykk av at læreren mener kurstilbudet kunne vært bedre. Rektor viser til kunnskap rundt temaet mobbing da han fortelle at klasseledelse har en stor innvirkning på mobbing i skolen og sier følgende: *"Det er mye forskning som viser til at det er sammenheng mellom ledelse og forekomst av mobbing.* Noe som Roland (2014) også legger frem gjennom sin og Galloway sin forskning som viser at klasseledelse og struktur er har innflytelse på mobbingen.

Som nevnt tidligere ga lærer uttrykk for at det var ønske om mer kurstilbud blant lærerne på skolen. Hun kunne fortelle at de hadde hatt eksterne forelesere som politiet inne i klasser for å snakke om alvorret rundt digital mobbing. Hun mente det hadde satte seg sterkere inn i elevenes minne når det kom en politimann i uniform og forteller at mobbing faktisk er kriminelt så dette mente hun var positivt, men hun kunne ikke huske at de ansatte hadde fått slike tilbud. Dette var blant de største elevene og i forbindelse med foreldremøter, men det var ikke noe som sto på noen plan så det er ikke noe skolen gjør fast. Læreren mener det er viktig å få frem hvor alvorlig mobbing faktisk er på samme måte som Alberti-Espenes (2012) understreker at mobbing er en kriminell handling.

6.1.3 Forskningsspørsmål nr. 3

Hvordan jobber skolen bevisst for å forebygge, oppdage og håndtere mobbing? / Hvordan jobber pedagogene på 2. trinnet ved skolen bevisst for å forebygge, oppdage og håndtere mobbing?

Ettersom skolens ansatte nylig hadde vært på kurs med Erling Roland hvor temaet blant annet var mobbing og de på denne tiden går igjennom planene for forebygging og håndtering, hadde

de arbeid mot mobbing friskt i minne. Dette kan være en årsak til at svarene jeg fikk fra rektor og læreren ble like på enkelte områder og det viser seg at arbeidet skolen som organisasjon gjør mot mobbing gjenspeiler seg på andretrinn. Jeg fikk som nevnt tidligere dokumenter av rektor med både ikke-anonym spørreskjema som skal være med på å forebygge og kartlegge, jeg fikk resultatet av en obligatorisk spørreundersøkelse som de hadde brukt på mellomtrinnet hvor deler av den gikk ut på trivsel og det sosiale og til slutt fikk jeg en oversikt over det forebyggende arbeidet samt prosedyren de bruker ved mobbesaker eller mistanke om en.

I intervjuet med rektor kommer det frem at skolens forebyggende arbeid har fokus på god planlegging, struktur, godt klasse-, arbeids- og læringsmiljø og god klasseledelse samt god generell ledelse som også utdanningsdirektoratet legger vekt på da de sier at et godt læringsmiljø er en av de store faktorene, og derunder finner vi blant annet god klasseledelse, gode elevrelasjoner og tydelig ledelse (Udir, udat.). Han kan fortelle at skolen ikke følger noen antimobbeprogram, men de har fra høsten 2014 prøvd ut skoleprogrammet Zippys venner på første og andre trinn som ifølge både mine informanter og organisasjonen «Voksne for barn» skal være med på å fremme det gode miljøet i klassene og redusere mobbing (vfb.no, udat.). I dokumentet skolen skal følge i det forebyggende arbeidet finner vi punkter som omhandler blant annet det å fremme et systematisk læringsmiljø som går ut på at lærerne skal være tydelige lærere og skape trygge og positive rammer. Det som omhandler kontaktlærerne og deres ansvar er å bygge gode relasjoner med elever og foresatte, kartlegging, elevsamtaler knyttet til samtaletimer og gjennomføre den ikke-anonyme undersøkelsen i klassen. Dette kan ligne på den autoritative klasselederen som Roland (2014) påpeker er forebyggende ved hjelp av å skape gode relasjoner og være en tydelig leder som setter god standard. Det som omhandler foreldresamarbeidet på årstrinnet, er at det skal jobbes for et godt samarbeid med foreldrekontaktene og det skal legges til rette for at foresatte skal oppmuntres til nettverksbygging. Skolen som helhet har et ansvar for at elevråd og trivselsledere skal bli aktivt brukt, det skal være synlig tilsyn blant elevene og ledelsen skal være synlige i skolemiljøet, og de skal kjøre elevundersøkelser. De elevundersøkelsene som skal gjennomføres er den anonyme fra utdanningsdirektoratet og den ikke-anonyme av Roland. I følge utdanningsdirektoratet er deres undersøkelse med på å kartlegge slik at skolen får innblikk og mulighet til å sette inn tiltak for å fremme et bedre miljø på skolen (Udir, udat.), men Roland mener ifølge en artikkel på nrk.no av Bøe (2014) at en ved hjelp av et ikke-anonymt spørreskjema får et mer presist svar på hvem som mobber og hvem som er

offeret. Ved mistanke om mobbing gir rektor uttrykk for at det er viktig med kartlegging, observasjon og samtale med lærere, elever og foresatte. Utdanningsdirektoratet har i sin liste med forslag om aktiviteter for å avdekke mobbing lagt vekt på alle de tre aktivitetene rektor nevner, samt elevundersøkelser og det å være synlig ute i friminuttene.

Han nevner også dokumentet «Prosedyre ved mobbing/mistanke om mobbing» som skolen følger ved mistanke og i prosessen for å stoppe mobbing om mistanken viser seg å være realitet. I prosedyren står det enkelt og konkret hva som skal gjøres og i hvilket rekkefølge. Her påpeker han at det man ikke alltid kan følge planen slavisk da alle saker er forskjellige, men at planen er en veileder som skal bli tatt i bruk. Prosedyren starter med at mistanken evt. problemet skal diskuteres på teamet, deretter skal ledelsen kontaktes. Så begynner kartleggingsfasen snarest for å få en oversikt over problemet som fører til samtaler med mobberen/mobberne individuelt. Om det er flere mobbere skal samtaler skje uten at de på forhånd eller i mellomtiden skal få mulighet til å kommunisere med hverandre. Etter dette skal det være et møte med mobber og mobbers foresatte og det samme gjøres med eventuelle medløper eller tilskuer. Det skal vurderes om andre elever, foresatte på trinnet og personalet skal bli informert om hendelsen. Mot slutten av prosessen skal rektor vurdere eventuelle tiltak og mobber og offer skal følges over tid. Hvis vi ser på mobbeprosedyren til utdanningsdirektoratet er den innom de samme viktige punktene og de er satt opp ganske likt, men utdanningsdirektoratet sin prosedyre sier at de første samtaler som blir gjennomført skal være med offeret og offerets foresatte (Udir, 2011). Roland (2014) påpeker at dette skal gjennomføres i forkant for å beskytte eleven mot eventuelle ubehag og for å få vite hva som foregår.

I intervjuet med læreren kommer det frem at hun er godt kjent med skolens planer som omhandler temaet mobbing. Dette fører til at læreren snakker om den samme prosedyre planen når vi går inn på hvordan lærerne på trinnet håndterer mobbesaker. Det læreren kunne si litt mer om var hvordan de jobber i klasserommet for å forebygge og oppdage mobbing. Hun nevner den ikke-anonyme spørreundersøkelsen fra forelesningen til Roland og forteller om den og gjennomføringen av den på trinnet. Ved å svare med navn får lærerne mulighet til å gripe inn raskere, noe som ifølge Bøe (2014) Roland mener er viktig for å få konkrete datamaterialer for å finne ut hvem som er mobbere. Hun mener det ikke er en mindre sjanse

for at de skal svare ærlige når det ikke er anonymt om man på forhånd snakker med elevene om at det de skriver blir mellom eleven og de voksne på trinnet og elevene sitter med nok mellomrom slik at de ikke kan se hva klassekameraten skriver. For å forebygge mobbesituasjoner snakker de jevnlig om hvordan man skal behandle hverandre i klasserommet og er alltid synlig ute i friminuttene. Dette trinnet har alltid to til tre voksne ute i friminuttene, men hun kan fortelle at antall synlige voksne ute synker veldig på de høyere trinnene. Roland (2014) understreker at det er i pausene største delen av mobbingen foregår, det er derfor ekstra viktig at de voksne er tilstede, synlig og gir elevene oppmerksomhet i friminuttene. Noe som også synes godt i spørreundersøkelsen på mellom trinnet ved skolen hvor det kommer frem at det er ute de fleste negative episodene foregår. Dette trinnet startet det forebyggende arbeidet allerede da de startet på første trinnet. De har fokus på jevnlig samtaler med elevene for å bygge gode relasjoner og tillit som forebyggende arbeid noe som både utdanningsdirektoratet og Roland (2014) legger vekt på med tanke på den autoritative klasselederen.

6.1.4 Forskningsspørsmål nr. 4

Hvilken betydning har samarbeidet med hjemmet for å forebygge, oppdage og håndtere mobbing?

Begge informantene mente at samarbeid mellom hjemmet og skolen hadde stor effekt i arbeidet mot mobbing. Slike som det blir langt frem i arbeidsheftet av utdanningsdirektoratet (2011) er samarbeid med både mobberens og offerets foresatte viktige punkt i arbeidet både for å forebygge, avdekke og stoppe mobbing. Roland (2014) er også opptatt av samarbeidet mellom skolen og foresatte og mener de foresatte kan komme med viktig informasjon til skolen Læren sier kort og konkret " *Hadde det ikke vært samarbeid, så hadde det ikke vært sjans.*" og rektor uttrykker hvor viktig samarbeidet er ved hjelp av disse ordene:

" De viktigste samarbeidspartnerne vi har utenom dem som arbeider her, det er de foresatte. De er i en unik posisjon til å få gjort noe, spesielt ovenfor den som mobber. Det er ingen i hele verden som har bedre mulighet til å få slutt på mobbingen en foreldrene til den som mobber."

Skolen har to faste foreldremøter i året. Foreldremøtet som holdes på høsten har en felles oppstart i gymsalen med alle foreldrene samlet. Her er det rektor som har ansvaret og går hvert eneste år inn på temaet mobbing i den generelle deler nettopp for at de foresatte skal få informasjon og kunnskap til å være med i kampen mot mobbing. Foresatte får også være med på å bestemme temaer som de skal innom på foreldremøtene og da er ofte mobbing og grensesetting i fokus. Roland (2014) påpeker at det er viktig at det på foreldremøter blir tatt opp temaer som leder til samarbeid og tillit. Denne skolen gir rom for dette da de foresatte skal samarbeide om temaer og mobbing jevnlig blir tatt opp slik at de foresatte får kunnskap om det og ser at skolen tar det på alvor. Lærer på andre trinnet informerer om at mobbing ikke står fast på planene over foreldremøtene før på femte trinnet, men om det oppstår situasjoner som gjør at mobbing blir et tema så kommer det i fokus.

Jeg var veldig interessert i hvordan skolen ville gått frem om det oppsto en mobbesituasjon hvor mobberens foresatte ikke ville innse at deres barn var en mobber og nektet for at dette kunne være tilfelle slik som Roland (2014) legger frem er en mulig reaksjon da ingen foreldre ønsker at deres barn plager andre. Her kommer det frem hvor viktig kartlegging og observasjon er som er sentrale punkt i det forebyggende og avdekkende arbeidet (udir.2011). Svarene jeg fikk av informantene var nesten identiske. De sier det er viktig å dokumentere det mobberen gjør, når, hvor og mot hvem. På denne måten kan du sette deg ned å fortelle mobberens foresatte konkrete hendelser deres barn er ansvarlig for. Her kan også den ikke-anonyme spørreundersøkelsen være et hjelpemiddel om mobberens oppførsel er kommet tydelig frem blant medelevene. Rektor mener dette er med på å senke de foresattes forsvar og de godtar da som regel fakta.

6.2 Intervju med lærer i Zippys venner

Ettersom jeg har valgt å se nærmere på skoleprosjektet Zippys venner brukte jeg som nevnt tidligere intervju av en sertifisert lærer og observasjon som metoder for datamateriellinnsamling. Det jeg har sett på i min observasjon er helhetsbildet av øktene. Jeg ser på hva som blir gjort, hvilke aktiviteter de gjør og hvordan det blir gjennomført. Da jeg var kommet omtrent halvveis med mine observasjoner kjørte jeg et intervju med læreren. I

denne delen av oppgaven skal jeg se på svarene jeg fikk under intervjuene, observasjonen jeg har gjort meg, samt knytte det opp mot teori.

6.2.1 Forskningsspørsmål nr. 1

Hva er Zippys venner?

Lærer forteller at Zippys venner er et skoleprosjekt med sosialkompetanse som hovedmål. Programmet handler om pinnedyret Zippy og hans venner og konseptet har spredd seg over nesten hele verden. Programmet går over 20 leksjoner som er delt inn i moduler som omhandler temaer som går på følelser, venner, kommunikasjon og det sosiale. Hun beskriver programmet på en lik måte som «Voksne for barn» gjør på sine nettsider, hvor det kommer frem at skoleprogrammet Zippys venner skal være med på å styrke klassemiljøet og senke forekomsten av mobbing (vfb.no, udat.). Det at et styrket klassemiljø kan være forebyggende for mobbing er noe som også utdanningsdirektoratet uttaler seg om da de mener at gode elevrelasjoner styrker læringsmiljøet som igjen minsker mobbing (Udir. Udat.). Det er meningen at elevene skal åpne seg, gi av seg selv og reflektere rundt egne følelser og vanskelige situasjoner. Dette ifølge vfb.no (udat.) er for at elevene skal bli bedre forberedt på vanskelige utfordringer de kan møte igjennom livet og være en støtte for andre som skulle trenge det. Hun forteller også at som lærer i Zippys venner måtte hun på et kurs for å bli skolert. Dette førte til at hun har andre måter å snakke med elevene på sammenlignet med de andre lærerne. Noe som gir henne en fordel om det oppstår kriser, konflikter eller andre utfordringer der hun skal være en støtte. Dette er også en av meningene med at lærerne skal ha kurs for å undervise i skoleprogrammet. Vfb.no (udat.) viser til at lærere med Zippy kurset sitter med kunnskap om hvordan en skal snakke med elevene om konflikter, følelser og andre utfordringer.

6.2.2 Forskningsspørsmål nr. 2

Hvordan brukes Zippys venner?

Lærer påpeker at undervisningen går i store trekk ut på samtaler. Elevene skal reflektere mye over følelser, sin egen rolle blant venner og kommunikasjon er ofte i fokus. Et gjengangsspørsmål som går gjennom hele programmet uansett hvilket tema de er innom er hva kan man gjøre for å få det bedre. I casene som blir lagt frem for elevene er «skaden» allerede hendt, altså det er allerede hendt noe som gjør at en eller flere av karakterene ikke har det så greit. Det kan være situasjoner som konflikter blant venner eller uvenner som vekker negative følelser hos karakterene. Da prøver lærer å få elevene til å sette seg inn i karakterenes situasjon for så å samtale om det. Dette kom kjempe godt frem i de undervisningsøktene jeg hadde observasjon. Elevene er raske til å sette seg inn i karakterenes følelser og snakker åpent rundt dem. Ofte kommer elevene med lignende eksempler fra sitt eget liv og en kan merke at stemningen i rommet endres etter hvilket tema eller hvilke følelser det er snakk om. Som utdanningsdirektoratet (2011) legger frem så er elevrelasjoner en av hovedpunktene under et godt læringsmiljø som er avgjørende for mobbingen. Elevene får gjennom denne type undervisning trening i å løse konflikter (som kan videreutvikle seg til mobbing) slik som utdanningsdirektoratet (2011) mener er viktig i det forebyggende arbeidet slik at klassen er trygge på hverandre og ikke føler seg truet. Gjennom min observasjon av disse undervisningsøktene fikk jeg inntrykk av at elevene ble mer og mer trygge på hverandre for hver gang og de delte mange følelser og historier med klassekameratene sine noe som tyder på trygge elevrelasjoner.

6.2.3 Forskningsspørsmål nr. 3

Hvorfor brukes Zippys venner?

"Målet er jo at ungene skal lære seg å håndtere konflikter, sosialt samspill og at de skal lære seg å kommunisere. Det å gi elevene noen metoder for både det å klare seg når det gjelder vennskap, kommunikasjon og sosiale sammenhenger så de vet hva som kan være lurt. Gi dem tips og ideer."

Det var lærerens svar da jeg spurte hva baktanken med denne type undervisning var. Læreren tror at Zippys venner er et hjelpemiddel for det forebyggende arbeidet mot mobbing, men mener det kunne vært enda bedre om alle lærerne på skolen hadde fått dratt på kurs slik at de også kunne fått kunnskap om programmet. Hun tror at effekten av det hadde vært bedre om de kunne praktisert Zippys venner utenfor undervisningen også, som i friminutter, fritimer og

andre fag. Det er ofte i friminuttene som Roland (2014) påpeker at konflikter og mobbing oppstår og det kunne da ifølge læreren vært greit om man kunne henvist til det de har lært i Zippy undervisningen, noe som er vanskelig når fåtallet av lærerne på skolen vet hva de har jobbet med. Hun mener ikke bare at programmet hjelper elevene til å bli mer løsningsorienterte og klarer dermed å se hvordan de best mulig for seg selv og andre kan komme seg gjennom en negativ situasjon, men at programmet også vil bidra til mindre problemer og konflikter blant elevene. Som vi kan se i kapittel 4.5 er lærerens refleksjon over hvorfor de bruker Zippys venner i samsvar med Zippys venner sin teori hvor voksne for barn (vfb.no) legger frem akkurat dette med å ruste elevene og lære dem strategier for konflikthåndtering og andre problemer som kan oppstå gjennom livet.

6.2.4 Forskningsspørsmål nr. 4

Hva mener denne pedagogen som Zippys venner?

Læreren virker veldig fornøyd med skoleprogrammet da hun sier at hun mener dette kan være med på å forebygge konflikter og mobbing, og hjelpe elevene til å takle motgang og problemer bedre. Hun kan også fortelle at ungene gir uttrykk for at de synes denne type undervisning er morsomt og det gir lærerne en mulighet til å bli kjent med elevene og skape gode relasjoner og tillit på en helt annen måte enn i de vanlige fagene. Ved å skape gode og trygge relasjoner, sette en sosial standard i klassen og vise omsorg dannes en autorativ klasseleder som Roland (2014) påpeker er en viktig faktor i det forebyggende arbeidet. Hun mener flere lærere burde fått kurs slik at flere hadde kompetanse rundt denne type konflikthåndtering. Lærere som er kurset i dette prosjektet har ifølge vfb.no (udat.) vist seg å sitte med god kompetanse innenfor krise- og konflikthåndtering, samt hvordan en skal snakke med barn som opplever kriser, sorg, konflikter, og andre tøffe utfordringer i livet.

Programmet skal hjelpe elevene å se ting fra andre perspektiv. Det er meningen at elevene skal sette seg inn i karakterenes caser, reflektere rundt følelsene og åpne seg for å dele erfaringer (vfb.no, udat.), men under intervjuet kommer det frem noe jeg ikke hadde tenkt på i forkant som var interessant å høre om. Det er nemlig en risiko for at elevene kan åpne seg litt for mye enn det som passer seg i plenum. Kanskje var det noe som foregikk i hjemmet eller

noe som hadde hendt i livet til en av elevene. Lærer påpeker at der da viktig å prøve å runde av samtalen og fortelle denne eleven at de to gjerne kan snakke om det alene etter undervisningen.

7.0 Oppsummering

Jeg kan med sikkerhet si at jeg gjennom denne forskningsprosessen har fått et relativt klart bilde av hvordan min utvalgte skole jobber for en mobbefri skole og hvordan skoleprosjektet Zippys venner er en hjelpende faktor i denne prosessen. Med dette konkluder jeg at jeg har fått svar på problemstillingen min som omhandlet hvordan skolen jobbet mot mobbing og hvordan Zippys venner spiller inn. Skolen arbeider systematisk, har klare prosedyrer for både forebyggende arbeid, avdekking og stopping av mobbing og både skoleleder og de to lærerne jeg intervjuet viser å ha god kunnskap om temaet. Zippys venner viser seg å være ett godt hjelpemiddel i kampen mot mobbing da skoleprogrammet fremmer det positive i klassemiljøet, det psykososiale miljøet og læringsmiljøet, relasjonsbygging mellom elever, elevene og lærer, samt er med på å ruste elevene for vanskelige situasjoner de kan møte igjennom livet.

Da jeg skulle starte denne forskningsprosessen klarte jeg ikke å se for meg at jeg skulle komme i mål da den virket så stor og omfattende. Den følelsen jeg sitter igjen med i dag er at den kunne blitt mye større og utfordringen viste seg å være å begrense seg slik at den ikke blir altfor omfattende da temaet mobbing er så mye mer enn en får plass til i en bachelor. Jeg sitter, med hjelp av denne prosessen, igjen med mye mer kunnskap om ikke bare mobbing, men alle faktorene rundt det.

Etter å ha gjennomført intervju, vært inne på skolen og observert og lest gjennom vedleggene som jeg fikk utlevert av rektor sitter jeg med en følelse av at den informasjonen jeg har fått er troverdig, men det er noen spørsmål som har gått gjennom tankene mine. Er skolen så bevisst på arbeidet mot mobbing hele tiden, eller hadde det store kurset de nylig hadde vært på mye å si på de svarene jeg akkurat der og da? Noe jeg heller ikke har tatt med i oppgaven min er digital mobbing. Dette temaet i seg selv er veldig stor, relevant og viktig, noe som jeg ville gått inn på om oppgaven var større. Skulle man utvide oppgaven kunne det vært spennende å

sett på om denne skolen hadde like god kompetanse om og fokus på det arbeidet mot den digitale mobbingen som den "vanlige" mobbingen? Det kunne også vært interessant om tid, kapasitet og størrelse på oppgaven hadde vært større, å forske på flere skoler og sammenligne både innfor min hjemkommune og andre steder i landet.

Etter gode samtaler med skoleleder og pedagoger sitter jeg med en følelse av at mobbing mest sannsynlig alltid vil være et problem. Det er derfor enda viktigere at vi som ikke bare har muligheten, men også plikt til å gjøre noe med det, har den kunnskapen og kompetansen som trengs for å forhindre, oppdage og stoppe mobbing.

Litteraturliste

Alberti-Espenes, Jostein. (2012). *Krenkelse i skolen – Mobbingens bakteppe*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Postholm, M. B. & Jacobsen, D. I. (2011). *Læreren med forskerblick Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Kristiansand: Høyskolelaget.

Roland, E. (2014). *Mobbingens psykologi – Hva kan skolen gjøre?*. 2.utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Bøe, H. (2014). *Ber elevene navngi mobbere*. Hentet 23.04.2015, fra <http://www.nrk.no/vestfold/ber-elevene-navngi-mobbere-1.11468527>

Læringsmiljøsentret i Stavanger. *Forekomst av mobbing*. Hentet 11.03.2015, fra <http://laringsmiljosenteret.uis.no/mobbing/forekomst-av-mobbing/>

Læringsmiljøsentret i Stavanger. *Når barn tar sitt eget liv etter mobbing*. Hentet 11.03.2015, fra <http://laringsmiljosenteret.uis.no/mobbing/aktuelt/naar-barn-tar-sitt-eget-liv-etter-mobbing-article90199-13158.html>

Malt, U. (2015, 27. 03.). Fenomenologi. *Store norske leksikon – Store medisinske leksikon*. Hentet 15.05.2015, fra <https://sml.snl.no/fenomenologi>

Regjeringen. (Udat.). *Det psykososiale miljøet*. Hentet 02.02.2015, fra https://www.regjeringen.no/nb/dokument/dep/kd/lover_regler/reglement/2006/veileder-til-opplaringsloven-kapitel-9a-/3/id437839/

Utdanningsdirektoratet. (2011). *Arbeid mot mobbing – Veileder for ansatte og ledere i grunnskolen*. Hentet 11.03.2015, fra http://www.udir.no/Upload/Laringsmiljo/5/Arbeid_mot_mobbing_veileder_bm.pdf?epslanguage=no

Utdanningsdirektoratet. (Udat.). *Bedre læringsmiljø*. Hentet 03.02.2015, fra <http://www.udir.no/Laringsmiljo/Bedre-laringsmiljo/>

Utdanningsdirektoratet. (2015). *Elevundersøkelse 2014 – mobbing, krenkelse og arbeidsro*. Hentet 23.04.2015, fra <http://www.udir.no/Tilstand/Forskning/Rapporter/NTNU/Elevundersokelsen-2014--mobbing-krenkelser-og-arbeidsro/>

Utdanningsdirektoratet. (2013). *Hvordan avdekke mobbing*. Hentet 11.03.2015, fra <http://www.udir.no/Laringsmiljo/Arbeid-mot-mobbing/Hvordan-avdekke-mobbing/>

Utdanningsdirektoratet. (2013). *Korleis handtere mobbing*. Hentet 02.02.2015, fra <http://www.udir.no/Laringsmiljo/Arbeid-mot-mobbing/Hvordan-handtere-mobbing/>

Utdanningsdirektoratet. (Udat.). *Læringsmiljø*. Hentet 30.03.2015, fra <http://www.udir.no/Laringsmiljo/>

Utdanningsdirektoratet. (Udat.). *Mobbing*. Hentet 11.03.2015, fra <http://www.udir.no/Laringsmiljo/Arbeid-mot-mobbing/>

Voksne for barn. (Udat.). *Effektevaluering i Norge 2012*. Hentet 10.03.2015, fra http://www.vfb.no/no/zippys_venner/hva_er_zippys_venner/forskning/Effektevaluering+i+Norge+2012.b7C_wlfS5c.ips

Voksne for barn. (Udat.). *Lærereens kompetanse*. Hentet 23.04.15, fra http://www.vfb.no/no/zippys_venner/til_larere/L%C3%A6rerens+kompetanse.b7C_wlfMYS.ips

Voksne for barn. (Udat.). *Zippy brosjyren – Zippys venner*. Hentet 10.03.2015, fra http://www.vfb.no/filestore/Voksne_for_Barns_tiltak/Zippys_Venner/Dokumenter/Hva_er_Zippy/4.6.5.2Foreldrebrosjyrebokm.pdf

Voksne for barn. (Udat.). *Zippys venner*. Hentet 10.03.2015, fra http://www.vfb.no/no/zippys_venner/

Vedlegg

Vedlegg nr 1. Intervjuguide til intervju med rektor.

Forskningsspørsmål	Intervjuspørsmål
Uformell prat og informasjon	<ul style="list-style-type: none">• Temaet for intervjuet: Mobbing. Skal se på hvordan trinnet jobber bevist innenfor temaet• Intervjuet skal brukes til min bachelor oppgave innenfor pedagogikk. Har taushetsplikt, personen vil bli anonym.• Noen spørsmål?• Informer om at intervjuet vil bli tatt opp. sørg for samtykke til opptak. • Fortelle litt om seg selv• Hvilken stilling• Hvorfor han/hun ble lærer
Hvilken kompetanse har skoleleder om temaet mobbing?	<ul style="list-style-type: none">• Kan du si litt om hva du legger i begrepet mobbing?<ul style="list-style-type: none">- Hva er det?- Har du noen gang opplevd det?- Hva skjedde?- Hvordan oppdaget du det?- Hvordan stanset du/dere det?
Blir kunnskap og bevissthet rundt temaet satt i fokus hos de ansatte ved skolen?	<ul style="list-style-type: none">• Er det noen form for kurstilbud for de ansatte om temaet mobbing?• Noe spisset direkte mot digital mobbing? • Hvordan jobber dere med temaet i møter som teamtid, fellestid og planleggingsdager?
Hvordan jobber skolen mot mobbing?	<ul style="list-style-type: none">• Hvordan jobber dere for å forebygge mobbing her på skolen?<ul style="list-style-type: none">- Antimobbeprogram? <i>Skippys venner...</i>- Andre tiltak? • Er fokuset på mobbing like stort på alle trinn?

<p>Hvordan jobber skolen bevisst for å forebygge, oppdage og håndtere mobbing?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hvilke metoder bruker dere for å oppdage mobbing (hvordan går dere fram ved mistanke om mobbing)? <ul style="list-style-type: none"> - Hvem snakker dere med? - Hvordan kartlegge? • Hvordan går dere frem for å håndtere slike situasjoner om det oppstår? <ul style="list-style-type: none"> - Handlingsplan? - Egne rutiner innenfor trinnet? - Konflikt som skal løses, eller overgrep som skal stoppes? • Kan du si litt om samarbeid med foresatte/helsesøster/elever evt. andre parter i slike situasjoner?
<p>Hvilken betydning har samarbeidet med hjemmet for å forebygge, oppdage og håndtere mobbing?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan bruker dere de foresatte som en støtte i det forebyggende arbeidet innenfor temaet mobbing? <ul style="list-style-type: none"> - Er det et tema på foreldresamtalene? - Hvordan inkluderes foresatte om det oppstår mobbing? - Hva kan utfallet bli om man ikke har et godt samarbeid med hjemmet?

Forskningsspørsmål	Intervjuspørsmål
Uformell prat og informasjon	<ul style="list-style-type: none"> • Temaet for intervjuet: Mobbing. Skal se på hvordan trinnet jobber bevist innenfor temaet • Intervjuet skal brukes til min bachelor oppgave innenfor pedagogikk. Har taushetsplikt, personen vil bli anonym. • Noen spørsmål? • Informer om at intervjuet vil bli tatt opp. sørg for samtykke til opptak. • Fortelle litt om seg selv • Hvilken stilling • Hvorfor han/hun ble lærer
Hvilken kompetanse har pedagogen om temaet mobbing?	<ul style="list-style-type: none"> • Kan du si litt om hva du legger i begrepet mobbing? <ul style="list-style-type: none"> - Hva er det? - Har du noen gang opplevd det? - Hva skjedde? - Hvordan oppdaget du det? - Hvordan stanset du/dere det?
Blir kunnskap og bevissthet rundt temaet satt i fokus hos de ansatte ved skolen?	<ul style="list-style-type: none"> • Er det noen form for kurstilbud for de ansatte om temaet mobbing? • Noe spisset direkte mot digital mobbing? • Hvordan jobber dere med temaet i møter som teamtid, fellestid og planleggingsdager?
Hvordan jobber pedagogene på 2.trinn mot mobbing?	<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan jobber dere for å forebygge mobbing her på trinnet? <ul style="list-style-type: none"> - Antimobbeprogram? - Noe form for undervisning innenfor temaet? - Andre tiltak? • Følger dere noe form for antimobbing program, i så fall

	<p>hvilket?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvordan legger dere inn forebyggende arbeid i undervisningen?
<p>Hvordan jobber skolen bevisst for å forebygge, oppdage og håndtere mobbing?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hvilke metoder bruker dere for å oppdage mobbing (hvordan går dere fram ved misstanke om mobbing)? <ul style="list-style-type: none"> - Hvem snakker dere med? - Hvordan kartlegge? • Hvordan går dere frem for å håndtere slike situasjoner om det oppstår? <ul style="list-style-type: none"> - Handlingsplan? - Egne rutiner innenfor trinnet? - Konflikt som skal løses, eller overgrep som skal stoppes? • Kan du si litt om samarbeid med foresatte/helsesøster/elever evt. andre parter i slike situasjoner?
<p>Hvilken betydning har samarbeidet med hjemmet for å forebygge, oppdage og håndtere mobbing?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan bruker dere de foresatte som en støtte i det forebyggende arbeidet innenfor temaet mobbing? <ul style="list-style-type: none"> - Er det et tema på foreldresamtalene? - Hvordan inkluderes foresatte om det oppstår mobbing? - Hva kan utfallet bli om man ikke har et godt samarbeid med hjemmet?

Vedlegg nr. 3. Intervjuguide til intervju med lærer i Zippys venner.

Forskningsspørsmål	Intervjuspørsmål
Uformell prat	<ul style="list-style-type: none"> - Kan du si litt om deg selv? -Hvem er du? -Hva er din stilling? -Hvorfor valgte du dette yrket?
<ul style="list-style-type: none"> • Hva er Zippys venner? 	<ul style="list-style-type: none"> • Hvem er Zippy? • Hva handler Zippys venner om? • Hva er formålet?
<ul style="list-style-type: none"> • Hvordan brukes Zippys venner? 	<ul style="list-style-type: none"> • Hvilken opplæring har du/dere som pedagoger fått i dette programmet? <ul style="list-style-type: none"> - Kurs? • Hvor ofte brukes dette i undervisningen? • Hva gjør dere i disse undervisnings øktene? • Mener du dette er en fin måte å jobbe sammen med elevene på?
<ul style="list-style-type: none"> • Hvorfor brukes Zippys venner? 	<ul style="list-style-type: none"> • Hva er baktanken med denne undervisningen? <ul style="list-style-type: none"> -Forebygger mobbing? • Hva mener du om læringsutbytte elevene sitter med etter dette programmet? <ul style="list-style-type: none"> - Har du/dere sett noen forandringer hos elevene? - Virker dette interessant for elevene? Hvordan/Hvorfor ikke? • Hvordan tror du som pedagog at denne type undervisning kan forebygge mobbing? <ul style="list-style-type: none"> - evt. hvorfor ikke?
<ul style="list-style-type: none"> • Hva mener denne pedagogen om Zippys venner? 	<ul style="list-style-type: none"> • Er dette et bra program? <ul style="list-style-type: none"> - Hvorfor - Hvorfor ikke

	<ul style="list-style-type: none">• Har dere pedagoger fått god nok informasjon om dette programmet? • Benytter skolen seg av dette programmet godt?<ul style="list-style-type: none">- Er det nok oppfølging?- Skulle det vært mer fokus rundt det? • Kunne noe vært bedre?<ul style="list-style-type: none">- Hva?- om ikke, hva gjør det bra nå?
--	---

Vedlegg nr. 4. Utdrag av resultatene av elevundersøkelsen på den valgte skolen. Dette for å vise til flertallet av tilfeller med negative opplevelser hender ute.

VEDLEGG NR. 4. UTDRAG AV DEN OBLIGATORISKE ELEVUNDERSØKELSEN FRA UDIR.

	Ja	Nei	Har ikke hatt behov for kontakt	Snitt
Har du hatt kontakt med noen voksne på skolen for å få hjelp med vanskelige ting i livet ditt (både problemer på og utenfor skolen)?	36,6%	14,6%	48,8%	2,1

	I svært stor grad	I stor grad	I noen grad	I liten grad	Ikke i det hele tatt	Snitt
Var dette til hjelp for deg?	35,7%	31%	26,2%	7,1%	0%	4

Trygt miljø (3.1)

Hvor ofte har dette hendt med deg på skolen i dette skoleåret?	Ikke i det hele tatt	En sjelden gang	2 eller 3 ganger i måneden	Omtrent 1 gang i uken	Flere ganger i uken	Snitt
Noen gjorde narr av eller ertet meg, slik at jeg ble lei meg	49,6%	41,2%	5%	-	-	4,3

Hvem gjorde det?	Noen elever i klassen	Andre elever på skolen	Noen som ikke gikk på skolen	Noen voksne på skolen	Andre	Vet ikke
Hvem gjorde det?	36,4%	36,4%	0%	0%	-	-

Hvor skjedde/skjer det?	I klasserommet	På gangen	På do	I garderobene/dusjen	Ute	På Internett/mobilen	Andre steder
Hvor skjedde/skjer det?	25%	0%	0%	-	58,3%	-	0%

er viktig at vi elever er greie med hverandre.						
Reagerer de voksne på skolen når noen sier eller gjør noe ubehagelig/ekkelig mot en elev?	58,4%	32,8%	6,4%	2,4%	0%	4,5

	Helt enig	Litt enig	Verken uenig eller enig	Litt uenig	Helt uenig	Snitt
I min klasse gjør vi ikke narr av hverandre hvis noen gjør feil.	41,6%	35,2%	13,6%	6,4%	3,2%	4,1
Hvis det er noe som plager meg, så kan jeg snakke med noen i klassen min	60%	17,6%	15,2%	-	-	4,3

	Svært fornøyd	Fornøyd	Ganske fornøyd	Litt fornøyd	Ikke særlig fornøyd	Snitt
Er du fornøyd med skolehelsetjenesten på skolen?	48%	35%	13,8%	-	-	4,3

Trygt miljø (2)

	Alle	De fleste	Noen få	Bare en	Ingen	Snitt
Finnes det lærere eller andre voksne på skolen som du kan prate med hvis du har behov for det?	19,7%	41%	23,8%	9%	6,6%	3,6

	Nei, ingen voksne på skolen vet hva som har skjedd med meg	Nei, skolen har ikke gjort noe som hjelper meg	Er litt usikker	Ja, de gjorde litt	Ja, de gjorde mye
Gjorde skolen noe som hjalp deg?	-	0%	0%	-	50%

Trygt miljø (3.2)

Hvor ofte har dette hendt med deg på skolen i dette skoleåret?	Ikke i det hele tatt	En sjelden gang	2 eller 3 ganger i måneden	Omtrent 1 gang i uken	Flere ganger i uken	Snitt
Jeg ble holdt utenfor	56,2%	36,4%	5%	-	-	4,4

	Noen elever i klassen	Andre elever på skolen	Noen som ikke gikk på skolen	Noen voksne på skolen	Andre	Vet ikke
Hvem gjorde det?	55,6%	-	0%	0%	0%	-

	I klasserommet	På gangen	På do	I garderobene/dusjen	Ute	På Internett/mobilen	Andre steder
Hvor skjedde/skjer det?	0%	-	0%	-	80%	0%	0%

	Nei, ingen voksne på skolen vet hva som har skjedd med meg	Nei, skolen har ikke gjort noe som hjelper meg	Er litt usikker	Ja, de gjorde litt	Ja, de gjorde mye
Gjorde skolen noe som hjalp deg?	57,1%	0%	-	-	0%

Trygt miljø (3.3)

Hvor ofte har dette hendt med deg på skolen i dette skoleåret?	Ikke i det hele tatt	En sjelden gang	2 eller 3 ganger i måneden	Omtrent 1 gang i uken	Flere ganger i uken	Snitt
Noen spredte løgner om meg	70,4%	23,5%	4,3%	-	-	4,6

	Noen elever i klassen	Andre elever på skolen	Noen som ikke gikk på skolen	Noen voksne på skolen	Andre	Vet ikke
Hvem gjorde det?	-	-	-	-	-	-

	I klasserommet	På gangen	På do	I garderobene/dusjen	Ute	På Internett/mobilen	Andre steder
Hvor skjedde/skjer det?	-	0%	0%	0%	57,1%	0%	-

	Nei, ingen voksne på skolen vet hva som har skjedd med meg	Nei, skolen har ikke gjort noe som hjelper meg	Er litt usikker	Ja, de gjorde litt	Ja, de gjorde mye
Gjorde skolen noe som hjalp deg?	-	-	42,9%	-	0%

Trygt miljø (3.4)

Hvor ofte har dette hendt med deg på	Ikke i det hele tatt	En sjelden gang	2 eller 3 ganger i måneden	Omtrent 1 gang i uken	Flere ganger i uken	Snitt
--------------------------------------	----------------------	-----------------	----------------------------	-----------------------	---------------------	-------

Ikke-anonym spørreundersøkelse

Bruken av nettside
høst 2014

*Erling Roland
Læringsmiljøsentret, UIS*

Spørreskiema til elevene

Svar ærlig. Ingen andre elever får se det du svarer.

Navn:

Klasse:

1. Hvem i klassen vil du helst være sammen med i friminuttene?
Skriv tre navn

.....
.....
.....

2. Hvem i klassen er det som bestemmer mest?
Skriv tre navn

.....
.....
.....

**3. Hvem i klassen hjelper andre elever?
Skriv tre navn**

.....
.....
.....

**4. Hvem i klassen hjelper lærerne?
Skriv tre navn**

.....
.....
.....

**5. Hvem i klassen bråker i timene?
Skriv tre navn**

.....
.....
.....

**6. Hvor ofte bråker du i timene? (sett kryss)
Aldri... Hver uke... Omtrent hver dag... Omtrent hver time**

**7. Jeg synes det er for mye bråk i timene (sett kryss)
Helt uenig... litt uenig... litt enig... helt enig...**

8. Jeg tror de andre i klassen synes det er for mye bråk i timene (sett kryss)
Helt uenig... litt uenig... litt enig... helt enig...

9. Hvor ofte er du blitt mobbet på skolen i høst? (sett kryss)
Aldri... Av og til... To - tre ganger i måneden... Hver uke... Omtrent hver dag...

10. Hvem er det som mobber deg? (skriv navnene)
.....

11. Hvor ofte har du mobbet andre på skolen i høst? (sett kryss)
Aldri... Av og til... To - tre ganger i måneden... Hver uke... Omtrent hver dag...

Person du har mobbet,

12. Hvem har du mobbet? (skriv navnene)
.....

13. Hvem i klassen mobber andre? (skriv navnene)
.....

14. Hvem i klassen blir mobbet? (skriv navnene)

VEDLEGG NR. 6

Forslag til revisjon januar 2015

SKOLENS ARBEID MED Å FREMME ET GODT ARBEIDSMILJØ – jf Oppl.1 9a

FOREBYGGING AV MOBBING

*Å forebygge mobbing er snarere å ha en viss måte å forholde seg på i sitt arbeid,
enn et arbeid i seg selv.*

FOREBYGGING

På årstrinnet

Systematisk miljøarbeid

- Læreren som leder: vær en tydelig voksen
- Fokuser på forholdet mellom elever, sosial kompetanse.
- Jevnlige gruppemøter (trinnmøter), skap trygge, positive rammer.
- Bruk systematisk metodikk i gruppemøte. Sett av så mye tid som du mener er passe for dine elever slik at det blir naturlig for deg og di gruppe.
- Ikke-anonym spørreundersøkelse

Kontaktlærer

- Bygg gode relasjoner mellom deg og eleven, og mellom deg og foreldrene.
- Kartlegg sosiale relasjoner.
- Gjennomfør elevsamtaler i forkant av samtaletimer.
- Gjennomfør trivselsundersøkelsen med navn i november.

Foreldresamarbeid på årstrinnet

- Samarbeid med foreldrekontakter. Legg til rette for og oppmuntre foreldre til nettverksbygging.

På skolen

- Skolemegling.
- Aktiv bruk av elevråd.
- Bruk av TL (trivselsledere) i midttimene
- Samlingsstunder.
- Aldersblanding.
- Aktivt og synlig tilsyn.
- Rektor, inspektør og avdelingsleder synlige i skolemiljøet både ute og inne.
- Elevundersøkelsen

VEDLEGG NR. 7

Forslag til revisjon januar 2015

SKOLENS ARBEID MED Å FREMME ET GODT ARBEIDSMILJØ – jf Oppl. 9a

PROSEDYRE VED MOBBING/MISTANKE OM MOBBING

En prosedyre kan ikke brukes slavisk i alle tilfeller. En lærer må alltid bruke sin pedagogiske teft og sin sunne fornuft.

1. Diskuter problemet/mistanken på teamet.
2. Informer ledelsen.
3. Teamet avdekker faktiske forhold så snart som mulig, ved for eksempel
 - Personalet og helsesøster informeres
 - systematisk observasjon
 - samtale med eventuelle tilskuere/medløpere
 - samtale med offeret og eventuelt offerets foreldre
4. Rektor og/eller inspektør/avdelingsleder og lærer har samtale med mobber/mobbere enkeltvis – uten at de får mulighet til å samsnakkes
5. Rektor og/eller inspektør/avdelingsleder og lærer har møte med mobberen og mobberens foreldre.
Det skrives referat.
6. Rektor og/eller inspektør/avdelingsleder og lærer har samtaler med eventuelle medløpere/tilskuere enkeltvis.
7. Rektor og/eller inspektør og lærer har møte med medløpere og medløpernes foreldre.
Det skrives referat.
8. Vurdér om og i tilfelle hvilken informasjon som skal gis til elever og foreldre på årstrinnet og/eller personalet.
9. Rektor fatter enkeltvedtak i forhold til tiltak.
10. Oppfølging av offer og mobber(e) over tid:
 - Hyppige elevsamtaler over tid
 - Samtaler med rektor/inspektør
 - Møter med offer/foreldre og mobber/foreldre en stund etter at den tette oppfølgingen er avsluttet. Det skrives referat.
11. Oppfølging på årstrinnet eller i gruppa i forhold til miljøet.

Jfr. Opplæringsloven § 9a – 3.